

RAMOWY PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE

Obowiązek realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie określony został przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r., poz. 1249). Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie stanowią integralną część systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz powinny uzupełniać różne formy interwencji podejmowanych wobec sprawców.

Podstawowym celem tych działań jest powstrzymanie osób stosujących przemoc i zakończenie przemocy w rodzinie. Program korekcyjno-edukacyjny to jeden ze skutecznych sposobów oddziaływania na osobę stosującą przemoc w rodzinie. Uczestnictwo w programach i uświadomienie sobie przez sprawcę szkodliwości jego dotychczasowych działań może wpłynąć na eliminację zachowań przemocowych a także na podniesienie bezpieczeństwa osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz utrzymanie ich więzi rodzinnych.

I. Założenia formalne

Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie należy opracować i realizować w oparciu o:

1. Ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r., poz. 1249);
2. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259);
3. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 przyjęty Uchwałą Rady Ministrów Nr 183 z dnia 21 grudnia 2021 r. (M.P. z 2021 r., poz. 1204), zwany dalej „KPPPwR”;
4. Wytyczne Wydziału Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku do realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie obowiązujące na terenie województwa podlaskiego;
5. Aktualnie obowiązujący powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

II. Cele programu

Priorytetem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie jest ochrona bezpieczeństwa, autonomii i dobra osób krzywdzonych przez osobę stosującą przemoc - w żadnym przypadku nie powinno się akceptować sytuacji zachowań,

które mogłyby akcentować współodpowiedzialność osoby krzywdzonej za przemoc wobec niej stosowaną.

Zgodnie z § 4 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne, oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie prowadzone są w celu:

- powstrzymania osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy;
- rozwijania umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie;
- kształtowania umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie;
- uznania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;
- zdobycia i poszerzenia wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie;
- zdobycia umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy;
- uzyskania informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

Cele ogólne

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez pracę z osobami stosującymi przemoc;
- zwiększenie skuteczności oddziaływań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cele szczegółowe

Praca z indywidualnym klientem

- rozpoznanie indywidualnej sytuacji;
- rozpoznanie cech osobistych istotnych dla pracy korekcyjnej;
- przełamywanie mitów dotyczących ról w rodzinie oraz sposobów wywierania wpływu;
- zwiększenie wiedzy oraz kompetencji, dotyczących konstruktywnych sposobów radzenia sobie ze złością i agresją;

Grupa korekcyjno-edukacyjna

- uświadomienie, czym jest przemoc;
- zidentyfikowanie własnych zachowań przemocowych wobec bliskich;
- wzięcie odpowiedzialności za swoje zachowania przemocowe;
- rozpoznanie sygnałów ostrzegawczych, zapowiadających zachowania przemocowe;

- opracowanie „planu bezpieczeństwa” zapobiegającego użyciu siły i przemocy;
- nabycie nowych umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów w rodzinie bez użycia agresji;
- nauka umiejętności partnerskiego układania stosunków w rodzinie, uczenie się korzystania z pomocy innych;
- nauka umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć.

Współpraca z instytucjami

- zintensyfikowanie współpracy z instytucjami i organizacjami, działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy;
- współpraca Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z gminnymi zespołami interdyscyplinarnymi i grupami roboczymi;
- działania edukacyjne, zmieniające postrzeganie przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie.

III. Założenia organizacyjne

1. Odbiorcy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych

Zgodnie z § 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne, oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie są kierowane w szczególności do:

- 1) osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych;
- 2) osób stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii;
- 3) osób, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym (zgłoszą się same do uczestnictwa w programie lub zostaną skierowane przez różne służby i instytucje, takie jak: Ośrodki Pomocy Społecznej, Policję, placówki odwykowe, placówki ochrony zdrowia, zespoły kuratorskie, organizacje pozarządowe, pojedynczo bądź jako zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą).

Należy określić adresatów oddziaływań oraz wskazać osoby, które nie mogą wziąć udziału w programie.

W programach powinna być uwzględniona specyfika poszczególnych grup sprawców przemocy w rodzinie, a mianowicie: 1) skazanych i odbywających karę pozbawienia wolności,

2) zobowiązanych przez sąd do uczestnictwa w programie, 3) uczestniczących w terapii uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, 4) samodzielnie decydujących się na uczestnictwo w programie.

2. Rekrutacja do programu

Rekrutację do programu prowadzi się m.in. w oparciu o:

- działania informacyjne o programie (rozpowszechnianie informacji o możliwościach korzystania z programu, jego istocie, miejscu i sposobie realizacji itp. – ogłoszenia na stronach internetowych, broszury, ulotki, kampanie społeczne ...),
- współpracę z instytucjami, m.in. zakładami karnymi, aresztami śledczymi, sądami, prokuraturą, Policją, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, ośrodkami pomocy społecznej (przekazywanie informacji, spotkania, konferencje ...).

Za rekrutację uczestników oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz ich uzasadniony udział w programie odpowiedzialny jest powiat realizujący zadanie.

Do każdego programu korekcyjno-edukacyjnego należy opracować:

- szczegółowe zasady naboru uczestników uwzględniające rozpoznanie ich sytuacji rodzinnej, diagnozę ich osobowości i stanu psychicznego, określić adresatów oddziaływań, wskazać osoby, które nie mogą wziąć udziału w programie. Osobę stosującą przemoc w rodzinie, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, bądź innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia.
- reguły uczestnictwa w programie w formie dokumentu podpisywanego przez uczestników, tzw. kontraktu, uwzględniające w szczególności:
  - wymóg uznania osobistej odpowiedzialności za fakt stosowania przemocy w rodzinie,
  - formalne wymogi dotyczące systematycznej obecności na zajęciach wraz z określeniem sankcji,
  - obowiązek bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania w trakcie uczestnictwa w zajęciach,
  - zobowiązanie do powstrzymywania się od przemocowych zachowań i postaw w kontaktach z członkami rodziny i z innymi ludźmi,
  - zobowiązanie do powstrzymywania się od spożywania alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych,
  - zobowiązanie do aktywnego i zaangażowanego uczestnictwa w programie.

Ww. reguły, w odniesieniu do osób, których uczestnictwo związane jest z decyzjami sądu, powinny przewidywać sankcje za uchylenie się od udziału w programie (np. powiadomienie kuratora, sądu o uchyleniu się uczestnika od uczestnictwa w programie).

Indywidualny kontrakt zawierany z każdym uczestnikiem programu jest podstawowym narzędziem pracy w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Zawarcie kontraktu jest warunkiem obligatoryjnym, od spełnienia którego zależy przystąpienie do realizacji

programu. Jest dokumentem sporządzanym po przeprowadzeniu diagnozy, w którym uczestnik własnym podpisem akceptuje zasady udziału w programie.

Zasady naboru uczestników winny uwzględniać aktualne „Wytyczne Wydziału Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku do realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie obowiązujące na terenie województwa podlaskiego”, zgodnie z którymi:

- osoby kierowane do udziału w programach przez sądy lub zgłaszające się dobrowolnie, a nie mogące w nich uczestniczyć na terenie danego powiatu (np. z uwagi na zakończenie programu) mogą być kierowane do podmiotu realizującego program na terenie innego powiatu;
- w trakcie edycji (cyklu zajęć) możliwe jest włączenie do grupy kolejnych uczestników, którzy wcześniej nie uczestniczyli w oddziaływaniach, wyłącznie wg zasad wypracowanych przez grupę i trenerów prowadzących zajęcia (np. w przypadku osób, które już po rozpoczęciu edycji zostały zobowiązane przez sąd do uczestnictwa w oddziaływaniach);
- powiat zapewnia całoroczną dostępność uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (np. poprzez utrzymywanie kontaktu z osobami wyrażającymi chęć udziału w programie do czasu zebrania grupy, prowadzenie zajęć indywidualnych, kierowanie do podmiotów realizujących programy na terenie innych powiatów).

3. Miejsce prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych

Oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc nie prowadzi się w miejscach, w których udziela się pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy. W przypadku, gdy na realizację programu korekcyjno-edukacyjnego oraz na potrzeby udzielania pomocy osobom doznającym przemocy wykorzystuje się te same zasoby lokalowe, oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą odbywać się wyłącznie po godzinach pracy danego podmiotu, lub w dni wolne od pracy.

Nie należy prowadzić oddziaływań w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz ośrodkach interwencji kryzysowej z miejscami całodobowymi.

Określa się:

- dozwolone miejsca realizacji oddziaływań:
  - zakłady karne, ośrodki i poradnie leczenia uzależnień,
  - powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej – poza godzinami pracy,
- niedozwolone miejsca realizacji oddziaływań:
  - specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
  - ośrodki interwencji kryzysowej z miejscami całodobowymi,
  - powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej – w godzinach udzielania pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy, tj. gdy istnieje prawdopodobieństwo spotkania się ofiary i sprawcy.

4. Realizatorzy programu

Programy oddziaływań korekcyjno -edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, realizowane są przez powiat. Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, wybrany do realizacji na terenie powiatu w danym roku, powinien być zatwierdzony przez Prezydenta Miasta/ Starostę Powiatu lub Dyrektora/ Kierownika MOPR/MOPS/PCPR).

Zgodnie z § 9 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne, oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą być prowadzone wyłącznie przez osoby, które:

- 1) ukończyły studia II stopnia na jednym z kierunków: psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej, albo na innym kierunku uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, resocjalizacji;
- 2) posiadają zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie;
- 3) mają udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Za prowadzenie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych przez osoby posiadające wymagane kwalifikacje (oraz właściwe ich udokumentowanie przed rozpoczęciem realizacji programu) odpowiedzialny jest powiat realizujący zadanie. Dokumentację potwierdzającą kwalifikacje przechowuje się w siedzibie MOPR/ MOPS/ PCPR, wraz z pozostałą dokumentacją dotyczącą programu.

IV. Założenia merytoryczne

1. Powiat w porozumieniu z bezpośrednim realizatorem programu zobowiązany jest określić:

- adresatów oddziaływań,
- zakres tematyczny programu,
- formy i metody pracy,
- łączny czas trwania programu, ze wskazaniem liczby godzin do zrealizowania z podziałem na sesje grupowe i indywidualne. Liczba godzin programu musi wynikać z konkretnej metody, którą wybrano do przeprowadzenia oddziaływań, z dotychczasowych doświadczeń osób prowadzących, gwarantując właściwą realizację

założeń programu. Należy wskazać jednoznacznie, czy program jest realizowany w wymiarze godzin zegarowych czy dydaktycznych. Zajęcia powinny być prowadzone w formie spotkań indywidualnych i sesji grupowych (w tym minimum 1 spotkanie indywidualne z każdym uczestnikiem programu). Przerwy pomiędzy zajęciami nie mogą być dłuższe niż 2 tygodnie (dopuszcza się wyjątek od tej zasady w sytuacji wystąpienia dni świątecznych/ wolnych od pracy),

- harmonogram zajęć,
- częstotliwość spotkań,
- sposób i częstotliwość ewaluacji programu oraz monitorowania zachowań uczestników,
- inne niezbędne założenia.

2. Założenia teoretyczne programu:

- programy korekcyjno-edukacyjne mogą mieć różne podstawy teoretyczne, wynikające z diagnozy klientów przewidywanych do objęcia oddziaływaniami, miejsc prowadzenia zajęć (zakłady karne, przy ośrodkach leczenia uzależnień itp.), preferencji autorów – osób prowadzących zajęcia,
- należy określić model, na którym oparty jest program (np. The Duluth Model, TZA) oraz wskazać w jakim zakresie - pełny, elementy, modyfikacja ...; w programach autorskich należy wskazać podstawy teoretyczne,

3. Formy/metody pracy

Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie prowadzony jest jako sesje indywidualne i grupowe. Podstawową formą pracy korekcyjnej są spotkania grupowe, jednakże pożądane jest prowadzenie również nurtu pracy indywidualnej (minimum 1 spotkanie indywidualne z każdym uczestnikiem programu).

Działania diagnostyczne:

- Wobec każdego uczestnika programu należy prowadzić działania diagnostyczne – w formie diagnozy wstępnej, wynikiem której jest podpisanie kontraktu z uczestnikiem, a następnie diagnozy pogłębionej:
- diagnoza wstępna powinna zawierać informacje istotne dla pracy korekcyjnej (wstępne rozpoznanie w ramach spotkań indywidualnych na początku realizacji programu, w celu określenia motywacji uczestnika, uzyskania informacji o jego funkcjonowaniu i sytuacji życiowej, a także o specyfice przemocy, którą stosował itp.),

Rekomenduje się uwzględnienie w diagnozie wstępnej następujących zagadnień: okoliczności skierowania do programu; określenie, czy uczestnik aktualnie stosuje przemoc; formy i okoliczności zachowań przemocowych; aktualna sytuacja rodzinna, zawodowa, prawna; cechy osobiste istotne dla pracy korekcyjnej.

- kontrakt z uczestnikiem programu – dokument sporządzany po przeprowadzeniu diagnozy wstępnej, w którym uczestnik akceptuje i podpisuje zasady udziału w programie,
- diagnoza pogłębiona – dokonywana mniej więcej w połowie programu.

Rekomenduje się uwzględnienie w diagnozie pogłębionej następujących zagadnień: historia relacji, w których występuje przemoc; historia interwencji związanych z przemocą; doświadczenia związane z nadużywaniem alkoholu, narkotyków itp.; historia agresywnych/przemocowych zachowań w innych sytuacjach życiowych; kontakty z wymiarem sprawiedliwości; szczegółowa charakterystyka postaw i zachowań przemocowych.

Sesje grupowe - praca w grupie korekcyjno-edukacyjnej

- podanie liczby, czasu trwania i częstotliwości spotkań. Przerwy pomiędzy zajęciami nie mogą być dłuższe niż 2 tygodnie (dopuszcza się wyjątek od tej zasady w sytuacji wystąpienia dni świątecznych/ wolnych od pracy);
- liczba godzin programu musi wynikać z konkretnej metody, którą prowadzone są oddziaływania, gwarantując realizację zakładanych celów. W programie należy wskazać jednoznacznie, czy jest on realizowany w wymiarze godzin zegarowych czy dydaktycznych;
- określenie liczby uczestników grupy korekcyjno-edukacyjnej. Liczebność grupy, z którą rozpoczynane są oddziaływania korekcyjno-edukacyjne, musi gwarantować możliwość efektywnego zrealizowania założeń programu, a także utrzymanie ciągłości prowadzonego programu w sytuacji rezygnacji części uczestników. Zaleca się, aby oddziaływania korekcyjno-edukacyjne rozpoczynane były z grupą liczącą minimum 5 osób; maksimum 15 osób (przy zapewnieniu odpowiednich warunków lokalowych umożliwiających zachowanie dystansu pomiędzy uczestnikami). Dopuszcza się możliwość realizowania programu korekcyjno-edukacyjnego w grupie poniżej 5 osób (w sytuacji rezygnacji uczestnika z zajęć w trakcie już trwającego cyklu lub problemów z zebraniem większej grupy), np. w formie spotkań indywidualnych (za zgodą Wojewody Podlaskiego na uzasadniony wniosek powiatu o prowadzenie oddziaływań w grupie poniżej 5 osób w tej formie);
- oddziaływania korekcyjno-edukacyjne w formie indywidualnej mogą być realizowane również w stosunku do poszczególnych osób w grupach 5-osobowych i większych (poza pierwszym spotkaniem indywidualnym, pomiędzy zajęciami grupowymi), jeżeli wymaga tego sytuacja uczestnika. Należy wówczas w dokumentacji uzasadnić wybór takiej formy pracy z osobą stosującą przemoc.
- grupy mogą być koedukacyjne, wyłącznie dla mężczyzn i wyłącznie dla kobiet. Określenie struktury grupy uzależnione jest od rodzaju programu;
- pracę z grupą najlepiej jest prowadzić w duecie: mężczyzna i kobieta, co jest korzystne zarówno dla prowadzących jak i uczestników, gdyż relacje między prowadzącymi stają się dla nich przykładem komunikacji partnerskiej.

Ważnym elementem pracy grupowej jest ustalenie podstawowych i niezbędnych zasad pracy - kontraktu, do których należą:

- zasada poufności, zachowanie tajemnicy grupy,
- wzajemnego szacunku (nie oceniania, krytykowania, ośmieszania),
- mówienia po imieniu, nie przerywania, nie zmuszania do wypowiedzi,

- rezygnacja z agresji i przemocy wobec innych,
- akceptacja różnorodności poglądów, wartości, postaw,
- aktywnego uczestnictwa, zaangażowania.

4. Zawartość merytoryczna programu

Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie składa się z dwóch części: edukacyjnej i korekcyjnej. Przy tworzeniu zawartości merytorycznej programów pożądane jest uzgodnienie zbioru podstawowych przekonań i sądów dotyczących mechanizmów przemocy domowej oraz sposobów jej powstrzymywania.

Część edukacyjna - przekazywanie wiedzy na temat kulturowo-obyczajowych zjawisk wspierających i przeciwstawiających się przemocy oraz konfrontowanie ze stereotypami promującymi przemoc, promocja wartości i idei wspierających godność osoby, dobro rodziny, równość płci oraz prawa kobiet i dzieci, a także odpowiedzialność za osobiste decyzje i gotowość ochrony słabszych.

Podstawowe treści edukacyjne:

- a) społeczno-kulturalne źródła i okoliczności towarzyszące przemocy w rodzinie /mity, stereotypy/;
- b) definicja przemocy, jej rodzaje, formy, dynamika, aspekty prawne przemocy;
- c) problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich;
- d) planowanie i rozwijanie samokontroli;
- e) komunikacja interpersonalna;
- f) promocja pozytywnych standardów wartości i zachowań m.in.: szacunku, odpowiedzialności, bezpieczeństwa, wsparcia emocjonalnego, szczerości, zaufania, dzielenia obowiązków, wspólnego decydowania, okazywanie uczuć, potrzeb, negocjacji rozwiązywania konfliktów bez przemocy;
- g) alkohol i patologia życia rodzinnego;
- h) seksualność;
- i) dzieci, przemoc i wychowanie;
- j) tolerancja i szacunek wobec osób starszych i niepełnosprawnych.

Część korekcyjna - ćwiczenie nowych konstruktywnych form myślenia i reagowania w grupie, praca nad rozpoznawaniem i zmianą przekonań i postaw osobistych poprzez analizę sytuacji przedstawionych w programie oraz swoich własnych sytuacji życiowych, nauka sprawowania skutecznej kontroli nad zachowaniami przemocowymi w rodzinie, stosowanie procedur behawioralno-poznawczych w celu korygowania postaw i zachowań związanych z przemocą, uczenie się umiejętności konstruktywnej komunikacji interpersonalnej oraz samokontroli.

- Dobór treści edukacyjnych powinien uwzględniać założone cele programu, czas jego trwania oraz specyfikę uczestników zajęć.

- Zawartość merytoryczna programu powinna oprócz oddziaływań edukacyjnych obejmować praktyczne ćwiczenia dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijające umiejętności samokontroli i konstruktywnego współżycia.
- Za nieprawidłowość należy uznać dowolne dobieranie przez realizatorów programu korekcyjno-edukacyjnego treści programowych na bieżąco w trakcie jego realizacji, np. kierując się oczekiwaniami zgłaszanymi przez uczestników programu.

5. Rezultaty realizacji Programu

Zamierzone rezultaty realizacji programów oddziaływań korekcyjno -edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie to:

- zatrzymanie przemy/eliminacja zachowań przemocowych;
- zmniejszenie liczby osób stosujących przemoc;
- zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemy w rodzinie;
- poprawa sposobu funkcjonowania rodziny;
- nabycie/podniesienie poziomu wiedzy na temat przemy;
- nabycie/podniesienie poziomu wiedzy na temat alternatywnych dla przemy sposobów postępowania i zachowania;
- nabycie/podniesienie poziomu wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemy w rodzinie;
- podniesienie świadomości na temat własnych zachowań przemocowych;
- nabycie/zwiększenie umiejętności rozpoznawania sygnałów ostrzegawczych;
- nabycie/zwiększenie umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów bez użycia przemy;
- nabycie/zwiększenie umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć;
- nabycie/zwiększenie umiejętności komunikacyjnych;
- zwiększenie umiejętności samokontroli złości u osób stosujących przemoc;
- nabycie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemy w rodzinie.

a także:

- zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania na rzecz przeciwdziałania przemy w rodzinie;
- podniesienie jakości pomocy udzielanej osobom stosującym przemoc w rodzinie i ich bliskim dotkniętym przemocą;
- pogłębianie wiedzy społeczeństwa na temat zjawiska przemy w rodzinie;
- zmiana postaw społecznych wobec przemy w rodzinie.

V. Zakończenie programu

Zakończenie programu łączy się z oceną dokonaną zarówno przez prowadzących program lub/i członków grupy. Ocenie podlegają:

- obecność na spotkaniach, min. 75% godzin zrealizowanych w ramach programu;
- zaangażowanie;

- przestrzeganie warunków/reguł uczestnictwa w programie;
- przestrzeganie zasad pracy w grupie;
- niestosowanie przemocy.

Osobom spełniającym określone programem kryteria wydaje się zaświadczenie o ukończeniu programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, ze wskazaniem liczby godzin zajęć programu oraz liczby godzin zajęć, w których uczestnik wziął udział.

VI. Działania ewaluacyjne i monitoring programu

1. Działania monitorujące i ewaluacyjne zgodnie z aktualnymi „Wytycznymi Wydziału Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku do realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie obowiązujące na terenie województwa podlaskiego”, prowadzone są przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjnoedukacyjnych, a wyniki tych działań są wykorzystywane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.
2. Monitorowanie zachowań uczestników zajęć prowadzi się przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego. Za prowadzenie działań monitorujących odpowiedzialna jest wyłącznie instytucja realizująca zadanie (np. powiatowe centrum pomocy rodzinie), przy współpracy z instytucjami lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (np. ośrodek pomocy społecznej, zespół interdyscyplinarny, Policja, zakład karny, areszt śledczy).
3. Działaniami monitorującymi obejmuje się również osoby, które uczestniczyły w programie realizowanym na terenie jednostek penitencjarnych.
4. Sposób prowadzonego monitoringu oraz wyniki i efekty prowadzonych działań muszą być udokumentowane w sposób przejrzysty i rzetelny, dokumenty opatrzone datami sporządzenia, w sposób umożliwiający weryfikację i ocenę realizacji zadania.

VII. Dokumentacja z realizacji programu

1. Wszystkie działania podejmowane w ramach realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego muszą być dokumentowane w sposób przejrzysty i rzetelny, na każdym etapie prowadzonych działań. Dokumentacja powinna umożliwić dokonanie weryfikacji podjętych działań oraz ocenę realizacji zadania. Wszelkie dokumenty winny być opatrzone datą ich sporządzenia oraz podpisami osób prowadzących. Dokumentację stworzoną w toku realizacji zadania przechowuje się w siedzibie MOPR/ MOPS/ PCPR.
2. Dokumentacja winna obejmować w szczególności:
  - na etapie rekrutacji – orzeczenie sądu, informacja z Policji, zespołu interdyscyplinarnego, od kuratora, wnioski o przyjęcie itp.,
  - na etapie przeprowadzenia diagnozy – karta diagnozy, karta uczestnika –diagnoza

wstępna-, dokumenty istotne z punktu widzenia zakwalifikowania danej osoby do programu (informacje dotyczące sytuacji życiowej i funkcjonowania uczestników, w tym: okoliczności przystąpienia do programu, form stosowanej przemocy itp.; potwierdzenie zakwalifikowania do programu wraz z uzasadnieniem, bądź odmowa udziału z podaniem jej przyczyn itp.),

- w trakcie realizacji zajęć – harmonogram zajęć wraz z tematyką poruszaną na poszczególnych spotkaniach, listy obecności z własnoręcznymi podpisami uczestników oraz prowadzących, karta spotkań indywidualnych, karta spotkań grupowych itp.,
- po zrealizowaniu oddziaływań – zaświadczenia o udziale w zajęciach/ ukończeniu programu, sprawozdania z prowadzonych oddziaływań, inne podsumowania,
- podczas działań monitorujących i ewaluacyjnych – notatki, protokoły bądź inne dokumenty potwierdzające monitoring zachowań uczestników, wnioski z dokonanej ewaluacji programu itp.,
- inne, tj.: karty obserwacji, historie przemocy, kwestionariusze ewaluacyjne, prace uczestników, protokoły itp.

3. Sprawozdanie powinno zawierać:

- nazwę programu, podmiot realizujący zadanie;
- sprawozdanie merytoryczne, zawierające m.in.: miejsce realizacji programu (edycja w warunkach wolnościowych, w jednostce penitencjarnej – nazwa jednostki penitencjarnej),
- charakterystykę uczestników programu (liczba osób, które przystąpiły do programu/ ukończyły program/ przerwały udział w programie, przyczyny przerwania programu, liczba osób skazanych przez sąd, wobec których został orzeczony obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, liczba osób skazanych przez sąd osadzonych, osadzonych w jednostkach penitencjarnych, uczestniczących w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, liczba spotkań indywidualnych /grupowych);
- czas trwania danej edycji;
- liczba spotkań indywidualnych/grupowych
- formy i metody pracy;
- osiągnięte efekty;
- sprawozdanie finansowe określające wysokość i rodzaj poniesionych wydatków.

Rodzaj i wzory dokumentacji określone zostały w aktualnych „Wytycznych Wydziału Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku do realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie obowiązujące na terenie województwa podlaskiego”.

VIII. Finansowanie

Zgodnie z art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie należy do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat. Środki na realizację i obsługę programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zapewnia budżet państwa. Programy korekcyjno-edukacyjne są finansowane ze środków budżetu państwa pozostających w dyspozycji Wojewody Podlaskiego. Szczegółowe warunki finansowania oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych określają aktualne „Wytyczne Wydziału Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku do realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie obowiązujące na terenie województwa podlaskiego”.